

Іващенко Я.В.,

курсант 4 курсу ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: **Кісілюк Е.М.**, професор кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Відмежування складів злочинів, передбачених ст. 150-1 та ст. 304 Кримінального кодексу України

Зростання злочинності серед неповнолітніх за останні роки відзначилося у більшості областей України: 68 % злочинів, вчинених неповнолітніми, це тяжкі та особливо тяжкі, які носять переважно корисливий і груповий характер.

Конституція України у ст. 52 проголошує, що будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються за законом. Кримінальний кодекс України містить цілий ряд статей, що передбачають кримінальну відповідальність за такі дії, але існування окремих норм викликає сумніви, тому що вони містять схожі складі злочинів. Так, подібними між собою видаються ст. 150-1 «Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом» та ст. 304 «Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність», яка охоплює втягнення неповнолітніх у заняття жебрацтвом. Схожість цих норм за об'єктивними ознаками може викликати неоднозначність їх застосування на практиці.

Об'єктом злочину передбаченого ст. 150-1 КК України є суспільні відносини у сфері забезпечення здоров'я, фізичного та морального розвитку, освітнього рівня дитини та ін. Основним безпосереднім об'єктом злочину є воля, честь і гідність дитини, а додатковим факультативним об'єктом (при вчиненні злочину із застосуванням насильства чи погрози його застосування (ч. 2 ст. 150-1) і у випадках, коли спричинені середньої тяжкості чи тяжкі тілесні ушкодження (ч. 3) можуть бути фізичне і психічне здоров'я дитини).

Щодо *об'єкту* злочину передбаченого ст. 304 КК України, то родовим об'єктом даного злочину являється громадський порядок та моральність. Безпосереднім об'єктом втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність переважна більшість авторів вважає громадський порядок, моральність і нормальний розвиток неповнолітніх. Ототожнення родового і безпосереднього об'єктів даного злочину пояснюється тим, що при вчиненні вказаного злочину одночасно порушується нормальний фізичний розвиток та правильне моральне виховання підростаючого покоління, ставляться під загрозу важливі інтереси неповнолітніх.

Обов'язковою ознакою складу злочину є *потерпілий*. За ст. 150-1 ним може бути тільки малолітня дитина, тобто дитина, яка не досягла 14-річного віку. При цьому кваліфікуючою ознакою (ч. 2 ст. 150–1 КК) є вчинення злочину щодо чужої малолітньої дитини. На мою думку, законодавець передбачив таке вікове обмеження для потерпілої особи для даного виду складу злочину, адже дитина старшого віку усвідомлює з якою метою все це відбувається і вже займається жебрацтвом добровільно, тому про використання не може бути й мови. І, тоді вже можливе застосування ст. 304 КК України.

Необхідно також зазначити *об'єктивну сторону* складів злочинів. Також, має важливе практичне значення встановлення моменту закінчення злочину, передбаченого ст. 304 КК України. Так, більшість науковців дотримуються думки, що цей злочин вважається закінченим з моменту вчинення винним дій, спрямованих на залучення або схилення неповнолітнього до вчинення злочину або іншого антигромадського діяння, незалежно від того, чи вчинив неповнолітній будь-який злочин або антигромадські дії, оскільки інтереси попередження злочинності неповнолітніх потребують припинення антигромадського впливу на них з боку дорослих осіб на ранніх стадіях їх вияву.

Інша ситуація складається при використанні малолітньої дитини для заняття жебрацтвом. Так, відповідно до ч. 1 ст. 150-1 КК України під використанням батьками або особами, які їх замінюють, малолітньої дитини для заняття жебрацтвом розуміються систематичне випрошування грошей, речей, інших матеріальних цінностей у сторонніх осіб. Власне такими діяннями можуть бути: тримання на руках немовляти чи іншої маленької дитини, контролювання зовні дій дитини, яка самостійно випрошує матеріальні цінності у сторонніх осіб тощо. При цьому випрошувати матеріальні цінності у сторонніх осіб може як дитина, так і доросла особа, яка використовує дитину (найчастіше – у випадках, коли дитина ще не вміє розмовляти). Випрошування може відбуватися усно, письмово або конклюдентними діями (акт поведінки, який сам собою свідчить про наміри чи бажання особи).

Для розмежування ч. 1 ст. 304 КК зі ст. 150-1 КК розглянемо лише одну форму вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 304 КК, а саме: «втягнення неповнолітніх у зайняття жебрацтвом». Суб'єктом злочину згідно з ч. 1 ст. 150-1 КК є спеціальний суб'єкт – батьки або особи, які їх замінюють (у випадку, якщо вони досягли 16 років), а в ч. 2 – особи, які не є батьками і вчинюють цей злочин щодо чужої малолітньої дитини. У ч. 1 ст. 304 КК суб'єкт є загальним, а в ч. 2 ст. 304 КК – батьки або особи, які їх замінюють. Звертає на себе увагу те, що в ч. 1 ст. 150-1 КК відповідальність за використання своєї дитини менш сувора, ніж при використанні чужої. За ст. 304 КК, навпаки, відповідальність за втягнення чужої дитини менш сувора, ніж за втягнення власної.

Підсумовуючи сказане, необхідно додати, що на відміну від втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність, при використанні малолітньої дитини для заняття жебрацтвом суб'єкт злочину не здійснює безпосереднього впливу на свідомість та волю потерпілої особи з метою викликати у неї рішучість (бажання) займатися жебрацтвом, а лише використовує малолітнього як своєрідне «знаряддя» при випрошуванні майна у сторонніх осіб (наприклад, використання немовляти при випрошуванні грошей у перехожих).

Список використаних джерел

1. Джунґ Я.В., Максименко О. Б. Особливості об'єктивних ознак злочинів передбачених ст. 150-1 та ст. 304 Кримінального кодексу України / Я.В. Джунґ, О. Б. Максименко. – Х. :Одіссей, 2014. – 868 с.

2. Малиновська Т.М., Гладкова Є.О..Протидія втягнення дітей узлочинну та іншу антигромадську діяльність / Т.М. Малиновська, Є.О Гладкова. – Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2014.
3. Черевко К.О. Окремі питання кримінально-правової характеристики злочину, передбаченого статтею 150-1 Кримінального кодексу України / К.О. Черевко. – 2015.